

seria
BEZDROŻA
CLASSIC

Bezdroża

Tajlandia, Kambodża, Laos, Wietnam

Słodko-pikantne Indochiny

ERGO
HESTIA

Ubezpieczenie
w podróży

10 ZASAD

ODPOWIEDZIALNEGO PODRÓŻOWANIA

PODRÓŻUJ ODPOWIEDZIALNIE – DBAJ O ŚRODOWISKO
I DZIEDZICTWO KULTUROWE KRAJÓW I REGIONÓW, KTÓRE ZWIEDZASZ

1

Zaplanuj swoją podróż
i przygotuj się do niej.

2

Naucz się choćby kilku słów i zwrotów
w języku kraju czy regionu, który odwiedzasz.

3

Kupuj lokalne
produkty i pamiątki.

4

Korzystaj z usług miejscowych
ludzi, tak by jak najwięcej
Twoich wydatków wspierało
lokalną gospodarkę.

5

Kosztuj miejscowej kuchni,
kupuj sezonowe produkty
spożywcze na targach
i jarmarkach.

6

Szanuj mieszkańców, ich kulturę
i tradycję, staraj się nie zwracać
na siebie uwagi strojem
i zachowaniem zupełnie
odmiennym od miejscowych
zwyczajów, proś o zgodę, gdy
chcesz zrobić komuś zdjęcie.

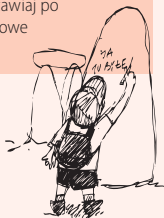
7

Nie zostawiaj po sobie śmieci,
szczególnie w miejscach cennych
przyrodniczo i parkach narodowych.

8

Dbaj o dziedzictwo kulturowe, nie zostawiaj po
sobie śladu, zwiedzając obiekty zabytkowe
i stanowiska archeologiczne.

9

Korzystaj z ekologicznych
środków transportu
i komunikacji publicznej.

10

Podróżuj aktywnie i poznawczo!

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę

- Księgarnia internetowa
- Lubię to!
- Nasza społeczność

Krzysztof Dopierała

Tajlandia, Kambodża, Laos, Wietnam

Słodko-pikantne
Indochiny

© Cristal Tran | Shutterstock.com

*Jeśli nie odwiedziłeś zatoki Hạ Long,
to nie byłeś jeszcze w Wietnamie*

Xiao San

*Turyści nie wiedzą, gdzie byli,
podróżnicy nie wiedzą, gdzie będą*

Paul Theroux

Kup książkę

Poleć książkę

Niezbędnik turysty

zawsze pod ręką

Polskie placówki dyplomatyczne

Tajlandia: Ambasada RP w Bangkoku, 100/81-82 Rama IX Rd., Huaykwang, stacja MRT Phra Ram 9, ☎ +662 6450367, 🌐 www.bangkok.msz.gov.pl

Wietnam: Ambasada RP w Hanoi, 3 Chua Mot Cot, ☎ +84 4 38452027, 🌐 www.hanoi.msz.gov.pl

Kambodża i Laos:
brak polskich placówek dyplomatycznych

Elektryczność

W większości przypadków nie będzie potrzeby używania przejściówki. W całym regionie występują zamiennie gniazdka typu A (dwa płaskie bolce) i C (dwa owalne bolce – jak w Polsce).

Kambodża i Laos:
230 V, 50 Hz
Tajlandia i Wietnam:
220 V, 50 Hz

Przelicznik walut

11.05.2015

Tajlandia (bat)
10 THB = 1,10 PLN
1 EUR = 37 THB
1 USD = 33 THB

Kambodża (riel)
1000 KHR = 0,90 PLN
1 EUR = 4500 KHR
1 USD = 4000 KHR

Laos (kip)
1000 LAK = 0,45 PLN
1 EUR = 9000 LAK
1 USD = 8100 LAK

Wietnam (dong)
10 000 VND = 1,70 PLN
1 EUR = 24 000 VND
1 USD = 21 000 VND

Strefa czasowa

Wszystkie kraje regionu: UTC +7 (przez cały rok); do polskiego czasu letniego należy dodać 5 godz., a do zimowego 6 godz.

Ważne telefony

Tajlandia

Numer kierunkowy: +66
Policja: 191
Straż pożarna: 199
Pogotowie: 1554
Policja turystyczna: 1155
Informacja turystyczna: 1133

Kambodża

Numer kierunkowy: +855
Policja: 117
Straż pożarna: 118
Pogotowie: 119
Policja turystyczna: +855 23 726158 (Phnom Penh) / +855 12 402424 (Siem Réab)

Laos

Numer kierunkowy: +856
Policja: 191
Straż pożarna: 190
Pogotowie: 195
Policja turystyczna: 192

Wietnam

Numer kierunkowy: +84
Policja: 113
Straż pożarna: 114
Pogotowie: 115

Numery kierunkowe stolic

Kambodża, Phnom Penh: 023
Laos, Wientian: 021
Tajlandia, Bangkok: 02
Wietnam, Hanoi: 04

Kup książkę

Poleć książkę

Warto wiedzieć

- Najlepszy okres wyjazdu: XI–II, najgorszy: V–VIII.
- We wszystkich krajach regionu obowiązuje system metryczny.
- W Laosie, Kambodży i Wietnamie obowiązują ruch prawostronny, w Tajlandii zaś – lewostronny. Przepisy drogowe w praktyce nie istnieją – tu raczej ma silniejszy, szybszy lub sprytniejszy.

Oznaczenia toalet

W Kambodży, Laosie i Tajlandii ze względu na alfabet sylabiczny toalety są zwykle wyróżnione standardowymi piktogramami.

W Wietnamie używa się oznaczeń *Nam* (mężczyźni) oraz *Nu* (kobiety)

Placówki medyczne

Tajlandia: Klinika Bumrungrad, 33 Sukhumvit Soi 3, Bangkok, ☎ +66 26671000, 🌐 www.bumrungrad.com

Kambodża: International SOS Cambodia, 161 Str. 51, Phnom Penh, ☎ +855 12 816911, 🌐 www.internationalsos.com

Laos: Międzynarodowe Centrum Medyczne Alliance, Th Luang Prabang (nieдалеко lotniska), Wientian, ☎ +856 21 513095, 🌐 www.aimclao.com

Wietnam: International SOS Vietnam, 51 Xuan Dieu, Hanoi, ☎ +84 4 39340666, 🌐 www.internationalsos.com

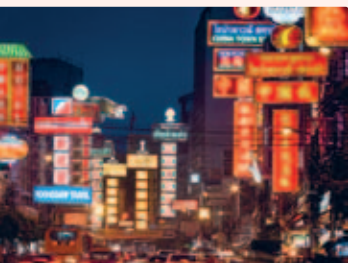
Zagrożenia

- Nieprzewidywalny ruch drogowy oraz zły stan wielu dróg. Przepisy drogowe są w regionie traktowane bardzo „elastycznie” (czyt. właściwie ich nie ma).
- Ryzyko zatrucia pokarmowego podczas stołowania się w ulicznych garkuchniach. Warto wybierać stoiska, które cieszą się popularnością wśród miejscowych; a także takie, w których potrawy przygotowywane są na naszych oczach.
- Próby drobnych oszustw i wyłudzeń (np. zawyżanie cen) bazujących na naiwności turystów oraz nieznanomości języka i realiów kulturowych.
- Choroby przenoszone przez komary, zwłaszcza podczas pory deszczowej. Uwaga! Środków przeciwmalarycznych nie powinno się przyjmować zapobiegawczo (rzadko skutkują, a prawie zawsze same wywołują przykre dolegliwości; zob. s. 81).
- Cholera, ptasia grypa itp. – by ograniczyć ryzyko zainfekowania groźnymi chorobami, należy możliwie często myć ręce, unikać spożywania surowych jaj i picia podejrzananej wody (także w postaci lodu, np. do drinków).
- Jadowite gady i pajęczaki – czujność trzeba zachować zwłaszcza podczas wędrówek po terenach wiejskich i dżungli. W razie ukąszenia przez węża lub pająka należy natychmiast udać się do lekarza (jeśli pająk został zabity, warto zabrać go ze sobą – identyfikacja gatunku może znacznie ułatwić wybór antidotum).
- Niewybuchy i miny – są problemem w niektórych regionach Kambodży, Laosu i Wietnamu. Radzimy nie opuszczać uczęszczanych szlaków i na własną rękę nie zapuszczać się w dzikie tereny na prowincji – w miejscach tych, na polach i w dżungli, istnieje realne zagrożenie wejściem na stary niewybuch! (więcej zob. s. 71, 105, 298, 419).

Kup książkę

Poleć książkę

Zobacz koniecznie

1 Nocne życie Bangkoku

Romantyczny rejs po rzece Chao Phraya (Menam), szalona impreza na Khao San Road albo udział w kuriozalnym „ping pong show” – w stwierdzeniu, że w Bangkoku każdy znajdzie coś dla siebie, nie ma odrobiny przesady. Tajska stolica wciąga mnogością atrakcji na wieczór i nie tylko. Więcej zob. s. 156.

2 Tajski masaż

Podczas gdy salony spa na świecie każą sobie słono płacić za egzotyczny tajski masaż, w Kraju Uśmiechu skorzystamy z niego niemal za bezcen. Do wyboru mamy zarówno tanie uliczne gabinety, jak i profesjonalne centra odnowy biologicznej. Tutejsze ugniatające ciała może wyjść tylko na zdrowie! Więcej zob. s. 117.

3 Ko Chang

Porośnięta tropikalną dżunglą i dogodnie zlokalizowana na szlaku w kierunku Kambodży – wizyta na tej tajskiej wyspie jest w pełni uzasadniona. Jej południowa plaża przy zatoce Bang Bao zadowoli nawet największych maruderów; w wolnym czasie można przejść ją wszerz, odwiedzając liczne wodospady. Więcej zob. s. 260.

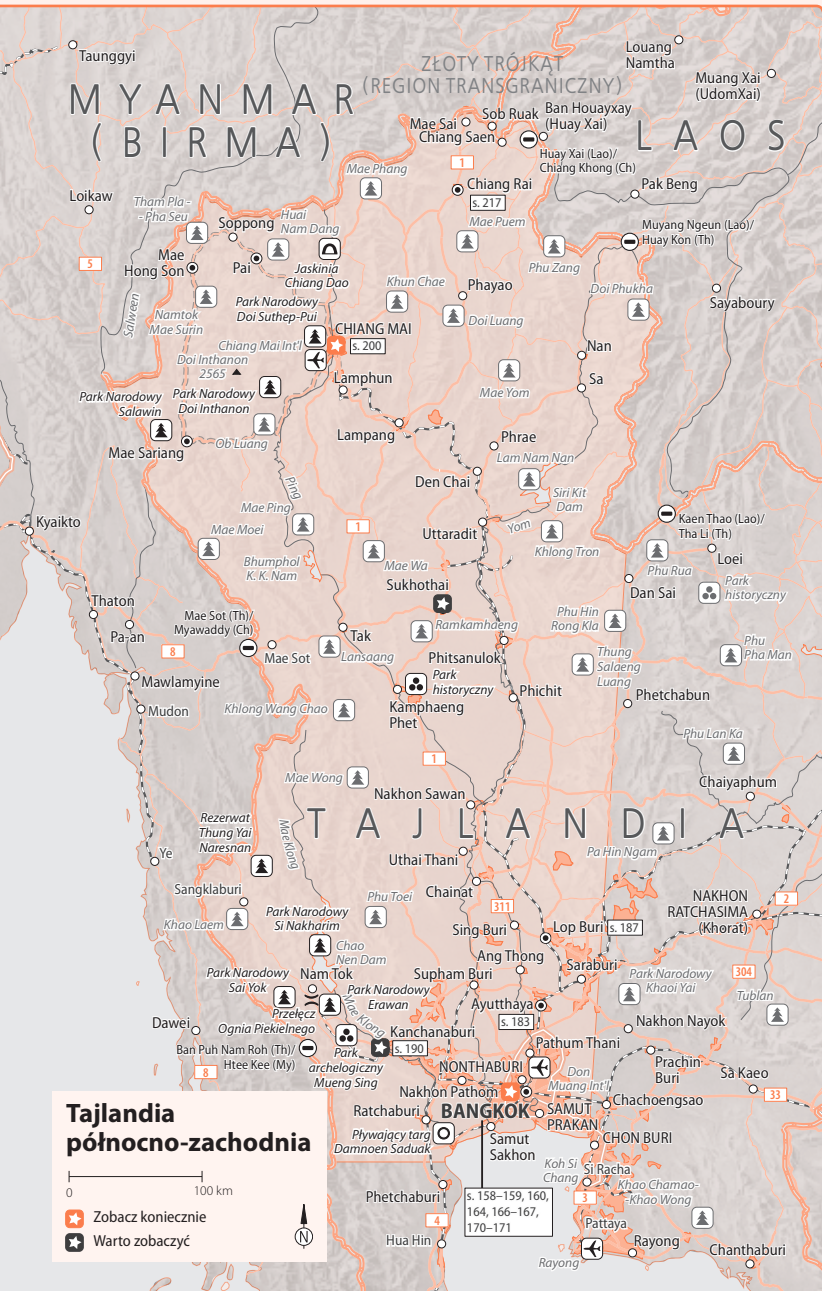
4 Chiang Mai

Drugie pod względem wielkości miasto Tajlandii w przeciwieństwie do Bangkoku jest oazą spokoju. Spodoba się przede wszystkim miłośnikom świątyń oraz zakupoholikom – tutejsze nocne targowiska mają imponujące rozmiary. To również baza wypadowa w pobliskie góry i do sanktuariów słoń. Więcej zob. s. 199.

5 Park Narodowy Khao Yai

Ten najstarszy tajski rezerwat przyrody to biosfera Azji Południowo-Wschodniej w pigułce. Znajdziemy tu różne odmiany lasu tropikalnego, a także wolno żyjące słonie, tygrysy, gibony i inne gatunki zwierząt. Więcej zob. s. 265.

Kup książkę

Poleć książkę

Tajlandia północno- -zachodnia

Część Tajlandii rozciągająca się na północ od Bangkoku to region szczególnie atrakcyjny dla miłośników aktywnej turystyki. Tutejsze pasma górskie wchodzą w skład licznych obszarów chronionych, a ukryte między nimi wsie są domem wyrazistych kulturowo mniejszości etnicznych. Wiele spośród tutejszych atrakcji leży poza utartymi szlakami, a podróżni, którzy wcześniej odwiedzili wyspy południowego wybrzeża, będą zdziwieni, odkrywając znacznie spokojniejsze oblicze Tajlandii.

Szczególnie silne piętno odcisnęła w tym regionie historia. W dolinie rzeki Chao Phraya przed wiekami istniały królestwa będące zaczątkiem współczesnej państwowości Tajlandii – Ayutthaya, Sukhothai, a między wzniesieniami dalekiej Północy także Lan-na. Pozostałości ich stolic do dziś wprawiają w podziw odwiedzających, stanowiąc świadectwa rozmachu dawnych potęg.

Nie mniejszy zachwyt budzi współczesny ośrodek stołeczny: Bangkok jest metropolią na miarę Azji Południowo-Wschodniej. Niechętnie zatłoczony, zaskakuje mnogością kontrastów. Sylwetki pereł tajskiej architektury z Pałacem Królewskim na czele mieniają się tutaj w odbiciach ścian wieżowców ze szkła i stali. Będąc dla wielu pierwszym przystankiem w podróży po Półwyspie Indochińskim, Bangkok jest również dobrą lekcją azjatyckiego przetrwania. Pobyt tutaj pozwala odpowiedzieć na pytanie: która dżungla jest gorsza, prawdziwa czy ta miejska?

✚ **Bangkok** (s. 156) – stolica Tajlandii i największa metropolia Azji Południowo-Wschodniej słynie z nocnego życia, tysięcy barów z ulicznym jedzeniem i gabinetów masażu, ale warto odwiedzić ją także dla innych atrakcji – każdy znajdzie tu coś dla siebie

✚ **Chiang Mai** (s. 199) – największe miasto północnej Tajlandii to świetny punkt wypadowy w góry i do sanktuariów słońi; warto też zwiedzić tutejsze świątynie i odwiedzić znane w całym kraju kolorowe targowiska

✚ **Kanchanaburi** (s. 188) – mnogość atrakcji w niewielkiej odległości od Bangkoku: przyroda parków narodowych z bogatym tłem historii II wojny światowej (to tu obejrzymy m.in. słynny most na rzece Kwai)

✚ **Sukhothai** (s. 206) – stolica historycznego królestwa z dala od turystycznych tłumów; zachwyt budzą tu liczące setki lat świątynie z kamiennymi posągami Buddy

Kup książkę

Poleć książkę

Bangkok

📍 5,1 mln

Największe miasto Tajlandii oraz opisywanego regionu Azji Południowo-Wschodniej to reprezentatywna chaotyczna azjatycka metropolia. Nie ma cienia przesady w stwierdzeniu, że można je pokochać lub znienawidzić od pierwszego wejrzenia. Miłośnicy urbanistycznych molochów będą zachwyceni. Niczym miasto przyszłości centrum tajskiej stolicy jest futurystycznym zestawieniem wielopiętrowych wieżowców oraz samochodów mknących po autostradach wzniesionych na betonowych słupach wiele metrów nad ziemią. Tymczasem w dole toczy się zwyczajne życie milionowej rzeszy Tajów. Wszędzie obecne uliczne stoiska sprzedają ciepłe przekąski pracownikom biurowym, kierowcy taksówek i tuk-tuków bezustannie zabiegają o klientów, a z nieco spokojniejszych alei zabytkowych dzielnic dochodzą odgłosy bazarów i zapachy palonych

w świątyniach kadzideł. Odległości w Bangkoku są niemal zawsze trudne do odmierzenia. Patrząc na plan miasta, odnosi się wrażenie, że dane miejsce jest tuż za rogiem, a w rzeczywistości spacer tam zajmuje co najmniej pół godziny. Ruch uliczny jest jednym z najbardziej intensywnych na świecie, w czasie godzin szczytu centrum miasta praktycznie stoi w miejscu – warto mieć to na uwadze, planując intensywne zwiedzanie lub przejazd na lotnisko. Jeden dzień spędzony tutaj to zdecydowanie za mało. Każda z licznych dzielnic centrum ma unikatowy charakter i dopiero po odwiedzeniu kilku z nich można zacząć składać w całość obraz tej współczesnej metropolii. Bangkok nigdy nie zasypia – nawet na godzinę.

Historia

Historia Bangkoku sięga XIV w., w tym okresie jednak na terenach, gdzie dziś znajduje się metropolia, istniały jedynie niewielkie

Bangkok w jeden dzień

Zdarza się, że turyści przybywają do tajskiej stolicy tylko na chwilę i przytłoczeni liczbą potencjalnych atrakcji nie potrafią racjonalnie ułożyć planu zwiedzania. Nie jest to takie trudne, jak się wydaje na pierwszy rzut oka, i doba powinna wystarczyć na to, aby zapoznać się z największymi atrakcjami Miasta Aniołów. Jeśli jesteście zakwaterowani w okolicy ulicy Khao San, to warto z samego rana wziąć tuk-tuka do **Pałacu Królewskiego** i zanim dzień zrobi się upalny, odwiedzić go, a także znajdującą się obok świątynię **Wat Pho**. Z pobliskiej przystani promowej nr 8 Tha Tien można następnie przedostać się do **Chinatown**, gdzie popołudnie umilą ruchliwe bazyry wokół Sempeng Lane. Tutaj też warto spożyć nietypowy obiad w jednej z tanich restauracji, konsumując np. zupę z pletwy rekina. Kolejnym przystankiem będzie **plac Siam** (ponownie trzeba skorzystać z tuk-tuka lub taksówki), gdzie swoją twarz pokaże bardziej współczesna strona Bangkoku. Jeśli to ostatni dzień przed wylotem, czas można tu spędzić na niekończących się zakupach. By rzucić okiem na tajską stolicę od nieco innej strony, warto skorzystać z kolejki BTS i następnie metra aż do przystanku przy **parku Lumpini**. Po szybkiej wizycie w tej oazie zieleni chwila wytchnienia czeka na ostatnim piętrze hotelu Banyan Tree, gdzie mieści się **podniebny bar Vertigo** – warto tu trafić na zachód słońca. Po całodziennym zwiedzaniu i powrocie w **okolicie Khao San** nie pozostaje nam nic innego jak udać się na masaż stóp oraz zimne piwo Chang do jednego z barów przy tej słynnej podróżniczej ulicy. Najważniejsze atrakcje Bangkoku można uznać za odhaczone.

Kup książkę

Poleć książkę

wioski rybackie w delcie rzeki Menam (Chao Phraya). Znaczenie miasta zaczęło wzrastać wraz z rozwojem działalności handlowej kupców z ówczesnej stolicy Ayutthayi. Wymiana dóbr odbywała się wówczas przede wszystkim drogą morską i pod tym względem usytuowanie Bangkoku było strategiczne. Miasto gościło coraz więcej przybyszów z zagranicy, m.in. Duńczyków, Portugalczyków czy Francuzów. Ci ostatni ustanowili tutaj nawet spory garnizon, który został jednak przepędzony w 1688 r. podczas tzw. oblężenia Bangkoku. Sprzyjający Europejczykom ówczesny król Narai również został obalony.

W 1767 r. Ayutthayę splądrowały wojska birmańskie, a funkcja stołeczna została przeniesiona do Thonburi – części Bangkoku leżącej dziś na zachodnim brzegu rzeki Menam. Niedługo potem król Rama I zdecydował o zmianie lokalizacji i przeniósł ją na wschodni brzeg (potencjalne zagrożenie ze strony Birmy mogło bowiem nadejść z zachodu), a konkretnie na oddzielną niewielkimi kanałami wyspę zwaną Rattanakosin. To właśnie tutaj powstały najbardziej reprezentacyjne budynki nowej stolicy, które można oglądać do dziś, m.in. Pałac Królewski czy świątynia Wat Pho. Królewska nazwa miasta brzmiała Krung Thep, co w dowolnym tłumaczeniu oznacza Miasto Aniołów.

Wszyscy kolejni monarchowie rządzący na przełomie XIX i XX w. mieli swój wkład w rozwój nowej stolicy. Władcy Rama II oraz Rama III stawiali przede wszystkim na budowę świątyń, które prócz pełnienia funkcji sakralnych służyły również jako szkoły, biblioteki czy szpitale. Kolejni królowie Rama IV oraz Rama V dbali też o prawidłowy rozwój urbanistyczny, wytyczając nowe drogi i mosty. Pierwszą utwardzoną ulicą była ciągnąca się równolegle do rzeki Menam i przecinająca Chinatown

Charoen Krung. Ponowna obecność Europejczyków w Bangkoku w tym okresie miała wpływ na wprowadzanie technicznych innowacji, takich jak rozwój elektryczności, usług pocztowych i telegraficznych czy sieci kolejowej.

W czasie II wojny światowej miasto było celem bombardowań najpierw ze strony Japończyków, a następnie wojsk alianckich, które usiłowały zniszczyć założone tam przez nich wojskowe kwatery. Rozwój Bangkoku w okresie powojennym był jeszcze gwałtowniejszy niż na przełomie poprzednich stuleci. Usprawnienia infrastrukturalne nie szły jednak w równym tempie z drastycznym wzrostem populacji, co stało się źródłem problemów komunikacyjnych i mieszkaniowych. Podczas II wojny indochińskiej Bangkok był popularnym celem odwiedzin żołnierzy amerykańskich, w tym czasie zaczął się też tutaj mocno rozwijać przemysł turystyczny.

Dziś miasto jest niepisaną stolicą całego regionu Azji Południowo-Wschodniej, centrum operacyjnym globalnych korporacji i węzłem transportowym – można się stąd dostać w dowolne miejsce na świecie. Posiada też rekordowo długą oficjalną nazwę: Krung Thep Mahanakhon Amon Rattanakosin Mahinthara Ayuthaya Mahadilok Phop Nopparat Ratchathani Burirom Udomratchaniwet Mahasathan Amon Piman Awatan Sathit Sakkathattiya Witsanukam Prasit. Po polsku oznacza to: „Miasto aniołów, wielkie miasto i rezydencja świętego klejnotu Indry (Smaragdowego Buddy), niezdobyte miasto Boga, wielka stolica świata, ozdobiona dziewięcioma bezcennymi kamieniami szlachetnymi, pełna ogromnych pałaców królewskich, równa niebiańskiemu domowi odrodzonego Boga, miasto podarowane przez Indrę i zbudowane przez Wiszwakarmana”.

Kup książkę

Poleć książkę

Warto zobaczyć

Ze względu na potężne rozmiary Bangkoku opisane atrakcje zostały przedstawione według podziału na najważniejsze dzielnice.

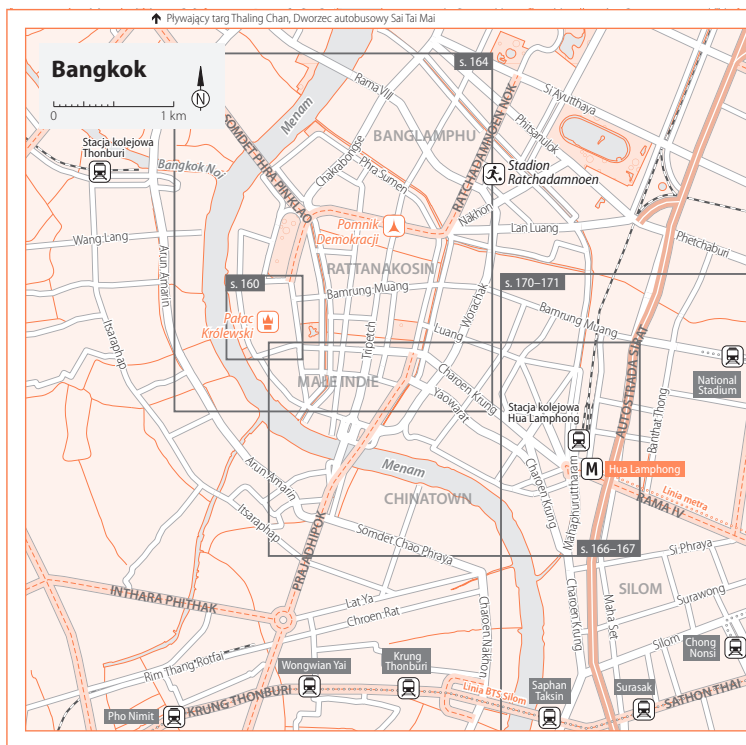
Wyspa Rattanakosin i okolice ulicy Khao San

Rattanakosin na pierwszy rzut oka wcale nie przypomina wyspy, oddzielona jest bowiem od reszty miasta jedynie wąskimi kanałami rzecznyymi. To właśnie tutaj znajduje się historyczne i turystyczne centrum Bangkoku, a większość podróżnych przybywających na chwilę do tajskiej stolicy

spędza tu swoje popołudnie. Głównymi atrakcjami są Pałac Królewski oraz liczne świątynie. Ciągnąca się na północ od królewskich zabudowań ulica Khao San jest z kolei specyficznym centrum podróżnych z całego świata, gdyż w jej okolicy znajduje się ogromne zaplecze hotelowo-gastro-nomiczne. Minusem zakwaterowania w tej części miasta jest względnie słaba komunikacja – nie dociera tu ani metro, ani kolejka miejska BTS.

Pałac Królewski i świątynia Wat Phra Kaew

Wielki Pałac Królewski i świątynia Wat Phra Kaew (Th Na Phra Lan; 📍 www.palaces.thai.net; 🕒 codz. 8.30–16.30; wstęp

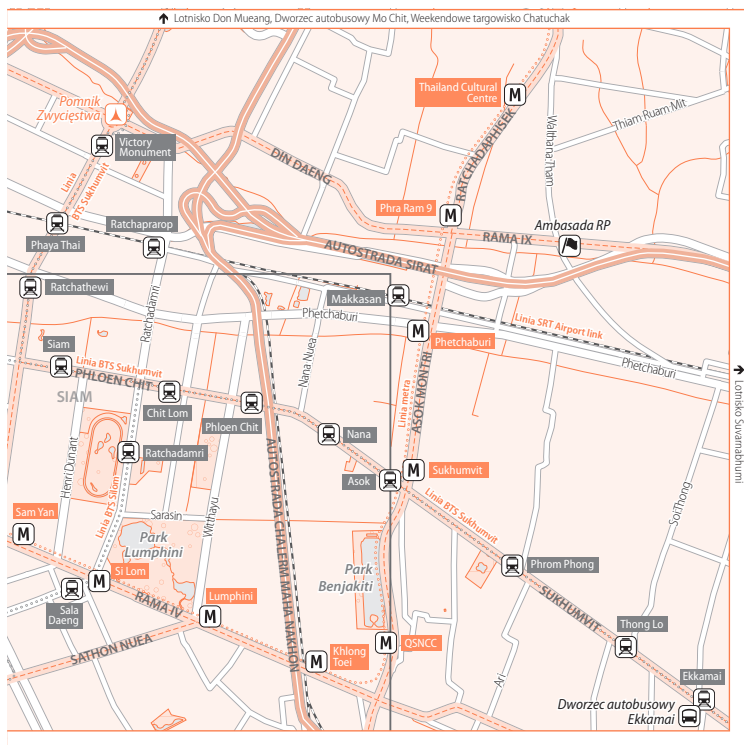

500 THB) należą do kompleksu pałacowego. Powstał on w 1782 r., tuż po nadaniu miastu funkcji stołecznej, i przez 150 lat służył jako siedziba rządzącej krajem monarchii. Główne wejście znajduje się od północnej strony otaczających go murów. Droga zwiedzania prowadzi stąd przez **zewnątrzny dziedziniec**. Tutejsze zabudowania służyły przede wszystkim jako siedziba królewskiej administracji i swą historią sięgają czasów panowania królów Ramy V i Ramy VI. Prócz ministerstw finansów czy obrony działała tu również jednostka zarządzająca królewskimi słoniami.

Cały wschodni narożnik zewnętrzno dziedzińca zajmuje **Wat Phra Kaew**, czyli **Świątynia Szmaragdowego Buddy**,

wybudowana specjalnie po to, by przetrzymać w niej święty wizerunek bóstwa. Posąg Szmaragdowego Buddy został przywieziony do Bangkoku przez króla Ramę I po zrabowaniu go w Wientianie, co do dziś tkwi w pamięci Laotańczyków. Wykonana z zielonego jadeitu rzeźba ma ok. 66 cm wysokości i w ciągu roku trzykrotnie zmienia swój złoty kostium – w tej ceremonii zawsze bierze udział król lub jedno z jego dzieci.

Obok głównej hali kompleksu świątynnego (*bot*) znajdują się również reprezentacyjne budowle **królewskiego panteonu** oraz **Phra Mondop** – biblioteki, w której przechowywane są święte buddyjskie manuskrypty. Ich wnętrza nie są udostępnione zwiedzającym, z wyjątkiem święta

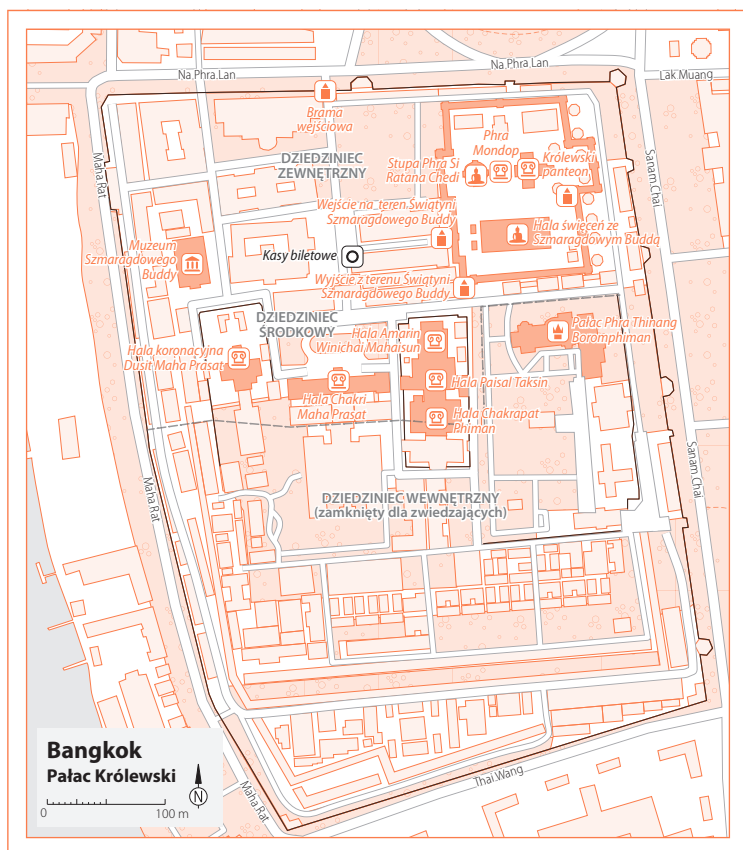
Kup książkę

Poleć książkę

Chakri (6 kwietnia), kiedy otwiera się drzwi panteonu. Swoimi rozmiarami wyróżnia się również złota **stupa Phra Si Ratana Chedi**, która ma przypominać podobne monumentalne konstrukcje, zdobiące dawną stolicę Ayutthayę. W jej wnętrzu przechowywane są relikwie – kości mostka Buddy.

Opuszczając Wat Phra Kaew, trafiaamy na teren **środkowego dziedzińca**. Po lewej stronie widoczny jest **pałac Phra Thinang Boromphiman**, zbudowany na zamówienie króla Ramy V. W jego architekturze widać wpływy europejskie; wewnątrz nie jest niestety udostępnione dla turystów.

Kolejna grupa budynków pałacowych, nazywana **Phra Maha Monthien**, stanowiąca niegdyś główne pomieszczenia mieszkalne dla tajskich królów, mieści w swoich wnętrzach sale audiencyjne. W zewnętrznej **hali Amarin Winichai Mahaisun** odbywa się większość oficjalnych spotkań z udziałem króla oraz celebrowane są ważne państwowe uroczystości. Podziwiać tutaj można dwa masywne, połączone trony. Znajdująca się za nią **hala Paisal Taksin** jest miejscem mniej formalnym, które służyło monarchom do odpoczynku oraz podejmowania mniej zacnych gości. Tutaj odbyła

się koronacja króla Ramy III i od tej pory tradycją stało się wręczanie w tym miejscu królewskim następcom oficjalnych zaproszeń na ceremonię koronacyjną. Na tyłach kompleksu Phra Maha Monthien zlokalizowana jest **hala Chakrapat Phiman**. Pełniła ona funkcje mieszkalne dla trzech pierwszych królów z dynastii Chakri i zwyczajem jest spędzanie tutaj pierwszej królewskiej nocy tuż po koronacji.

Kolejną ważną budowlą na terenie śródkowego dziedzińca jest **hala Chakri Maha Prasat**. Jej ciekawa architektura, która stanowi połączenie stylów europejskich oraz tajskich, jest wynikiem sporu, jaki wywiązał się między królem Ramą V a innymi członkami jego dworu. Nie potrafili oni pogodzić swoich wizji na temat stylu nowej hali, w wyniku czego powstał europejski budynek z typowo tajskim dachem, nazywany potocznie „cudzoziemcem w tajskiej czapce”. Odwiedzający mogą tu obejrzeć historyczną kolekcję broni.

Ostatnim ważnym budynkiem w tej części kompleksu jest **hala koronacyjna Dusit Maha Prasat**. To jedna z bardziej dystyngowanych konstrukcji Wielkiego Pałacu, powstała pod koniec XVIII w. z polecenia władcy Ramy I. Znajdujące się tutaj tron oraz łożo zdobione są masą perłową. Wnętrze hali koronacyjnej służyło też do wystawiania zwłok zmarłych władców oraz członków królewskiego rodu.

Budynki znajdujące się w południowej części kompleksu pałacowego są całkowicie wyłączone z publicznych odwiedzin. W drodze powrotnej z hali koronacyjnej w kierunku wyjścia warto wstąpić do **Muzeum Szmaragdowego Buddy**, gdzie eksponatami są choćby dawne kostiumy świętej rzeźby. Jest to zwykle ostatni budynek na tutejszej trasie zwiedzania.

Odwiedziny na terenie kompleksu warto zaplanować na powszedni dni tygodnia,

gdyż w weekendy dostęp do wybranych budynków może być ograniczony. Wymagany będzie odpowiedni strój, warto też zabrać ze sobą dużą butelkę wody i pojawić się na miejscu jak najwcześniej rano, przed masowym najazdem grup zorganizowanych.

Sanam Luang

Choć **Sanam Luang** (owalny plac na północ od Wielkiego Pałacu Królewskiego), sporych rozmiarów plac ceremonialny, nie pełni roli typowej atrakcji turystycznej, na co dzień funkcjonuje jako park i miejsce rekreacji. W zatłoczonej tajskiej stolicy tak duża ilość przestrzeni w ścisłym centrum miasta może zrobić na odwiedzających wrażenie. Funkcje ceremonialne Sanam Luang pełni już od czasów króla Ramy I. Ostatnim znaczącym wydarzeniem były tutaj w 2012 r. uroczystości kremacyjne księżniczki Bejaratany Rajasudy, jedynej córki króla Ramy VI. Wieczorem warto się tu wybrać na piknik z pięknym widokiem na pobliski kompleks pałacowy.

Świątynia Wat Pho

Położona na południe od murów Wielkiego Pałacu Królewskiego **świątynia Wat Pho** (Th Sanam Chai, wejście od Th Thai Wang; @ www.watpho.com; 🕒 codz. 8.00–18.30; wstęp 200 THB) nazywana jest potocznie **świątynią leżącego Buddy** ze względu na znajdującą się w niej ogromną rzeźbę bóstwa w pozycji spoczynku. Rozbudowywany przez kolejnych tajskich władców kompleks sakralny uważany jest za najstarszy w Bangkoku, a jego początki sięgają XVII w. Postać leżącego Buddy nie znajdowała się tu jednak od początków istnienia świątyni, ale została dodana w XIX w. przez króla Ramę III.

Po wejściu na teren kompleksu jako pierwszy napotyka się właśnie budynek

Kup książkę

Poleć książkę

Tajlandia północna

Nie warto podejmować prób porównania południowej części Tajlandii z północną – różnice mogłyby wskazywać, że odwiedzana się w zasadzie odrębny kraj. Plaże i palmy zastąpione są tutaj falującymi po horyzont wzgórzami i zielonymi dolinami wypływających z nich rzek. To nadal egzotyka, choć w zupełnie innym wydaniu – miłośnicy ciepła i piasku będą musieli uzbroić się tutaj w dodatkową koszulę lub polar, gdyż

temperatury należą do najbardziej umiarkowanych w Tajlandii.

Dla wielu turystów jedynym kontaktem z regionem północnym będzie wizyta w Chiang Mai, jest to jednak zaledwie skromna wizytówka tego, co ta część kraju ma do zaoferowania. Historyczne królestwo Lanna pełne jest atrakcji kulturalnych, a bogata przyroda sprawia, że możliwości aktywnego spędzania czasu są bardzo rozbudowane, począwszy od wędrówek, a skończywszy na *raftingu*. Ze względu na górski teren, najlepszą metodą przemieszczania się jest posiadanie własnego środka transportu, np. wynajętego skutera. Znana pętla motocyklowa Mae Hong Son prowadzi przez prawdziwie odizolowane części rejonu, niemal dotykające birmańskiej granicy.

Terenem szczególnie ciekawym jest położony na północ od Chiang Rai Złoty Trójkąt, gdzie na przełomie wieków kwitł handel opium oraz przenikały się historie trzech krajów: Birmy, Laosu i Tajlandii. Ta bliskość granic jest też jednym z czynników wpływających na bogactwo etniczne regionu – na tutejszych targowiskach wciąż można spotkać ubrane w tradycyjne stroje kobiety handlujące plonami z własnego pola. Stwierdzenie, że ten północna Tajlandia jest kulturalnym sercem kraju, nie ma w sobie wiele przesady.

Historia

Tereny północnej Tajlandii są miejscem pradawnych migracji ludów tajskich z obszarów południowych Chin. Pierwsze królestwa istniały tu już ok. VIII w. Najważniejszą historycznie rolę w tym regionie pełniły jednak stolice dwóch nieco późniejszych

Jak to się robi w stylu Lanna?

Podróżując po północnej Tajlandii, niejednokrotnie spotkamy się z pojęciem „stylu Lanna”, odnoszącym się głównie do architektury. Regionalne świątynie różnią się od tych, które spotkać można w Bangkoku czy na południu kraju. Ich cechą charakterystyczną są znacznie bardziej pochylone i wielopoziomowe dachy, niekiedy prawie dotykające podłoża. Tradycyjnie łączy się w nich mocno kontrastujący biały tynk z żywymi kolorami brązowego drewna, z którego zrobione są np. kolumny. W drewnie wykonuje się też wiele misternych zdobień i detali. Ze względu na panujący tu umiarkowany klimat nieco mniejsze są również okna i drzwi, tak aby utrzymać w środku wyższą temperaturę. W regionie spotkać można także inne budynki w stylu Lanna, w których można dostrzec elementy wywodzące się z Birmy czy Laosu, np. oktagonalna stupa w miasteczku Chiang Saen (region Złotej Trójkąta). Dla miłośników architektury ciekawą lekturą będzie anglojęzyczne opracowanie *Lanna Colonial – A Return to Elegance* autorstwa Chairata Usavangkula, przybliżające budownictwo omawianego stylu w czasach bardziej współczesnych – począwszy od XIX w. Można go ściągnąć ze strony butikowego hotelu Ping Nakara w Chiang Mai (📧 www.pingnakara.com).

Kup książkę

Poleć książkę

tajskich królestw: Sukhothai i Lanny. Zdecydowana większość obszarów północy znajdowała się przez wieki na terytorium tego drugiego. Państwo Lanna, zwane „Królestwem miliona pól ryżowych”, funkcjonowało tu między XIII a XVIII w., przez większość tego czasu znajdując się pod panowaniem sąsiedniej Birmy. Choć najwięcej pomników w regionie poświęconych jest założycielowi królestwa, władcy o imieniu Mangrai, okres największego rozkwitu Lanny przypadł na czasy panowania króla Tilokoraja (XV w.). Władca ten, będący żarliwym wyznawcą buddyzmu, skwapliwie popierał rozwój tej religii. Po jego śmierci wewnętrzne walki o władzę szybko doprowadziły do opanowania Lanny przez Birmańczyków. Mimo licznych prób rewolt państwo pozostało w ich rękach aż do 1775 r. Późniejsi królowie tajscy z dynastii Chakri wnieśli dużo wysiłku w scalanie regionu jako integralnej części współczesnej Tajlandii.

Chiang Mai

🏠 201 tys.

Niepisana stolica dalekiej tajskiej Północy nie jest wcale, jak może się wydawać niektórym podróżnym, niewielkim położonym między górami miasteczkiem. Według oficjalnych danych Chiang Mai jest czwartym pod względem populacji ośrodkiem miejskim w kraju. Tutejsze góry nie leżą tak blisko, by rzucać cień na centrum miasta, ale mającą w oddali na horyzoncie i aby do nich dotrzeć, trzeba odbyć wycieczkę za miasto. Stolica regionu ma niebywale dobrą prasę, być może ze względu na sporą liczbę zamieszkujących tu cudzoziemców. Niższe niż na centralnych równinach temperatury i znacznie przystępniejsze ceny niż w Bangkoku przy jednoczesnym

dostępie do wszystkich potrzebnych usług czynią z Chiang Mai wymarzone miejsce dla osób osiedlających się w Tajlandii. Pod względem turystycznym miasto jest rajem dla miłośników architektury świątynnej (obiektów sakralnych jest tu ponad 300!) oraz... zakupoholików. Odbywające się tu duże weekendowe targowiska zadowolą każdego łowcę pamiątek i będą świetną okazją do degustacji przysmaków tajskiej północy. Dziesiątki agencji turystycznych ułatwiają wydostanie się z miasta na krótki trekking czy przejażdżkę na słoniu, aby jednak posmakować prawdziwej górskiej atmosfery, trzeba wydostać się z Chiang Mai nieco dalej.

Historia

Przemieszczając się z Bangkoku na północ, podąża się śladem stolic kolejnych historycznych królestw. Po Ayutthayi i Sukhothai pojawia się Chiang Mai jako główny ośrodek dawnego królestwa Lanna. W 1996 r. miasto obchodziło 700-lecie swojego istnienia. Zostało ono założone w 1296 r. decyzją króla Mangrai w miejscu wcześniej istniejącego tu ośrodka. Chiang Mai przejęło funkcję stołeczną od położonego dalej na północ Chiang Rai i od samego początku było mocno ufortyfikowane ze względu na bliską granicę z Birmą. Stanowiło ważny przystanek na szlakach handlowych wiodących z Chin do portów Morza Andamańskiego.

Królestwo Lanna osiągnęło szczyt swojej potęgi w XV w. wraz z ekspansją niemal we wszystkich kierunkach – od współczesnej Birmy przez Chiny aż po Laos. Ten dynamiczny rozwój miał jednak swoje konsekwencje. Królewska armia była zaangażowana w odpieranie coraz częstszych ataków nieprzyjaciół, aż w końcu w 1558 r. Lanna poddała się wojskom birmańskim i znalazła się pod ich panowaniem na

Kup książkę

Poleć książkę

ponad dwa kolejne stulecia. To m.in. tu kreślono plany kolejnych najazdów na królestwo Ayutthaya, które ostatecznie również padło ofiarą birmańskiej siły. Chiang Mai, dalej zarządzane przez osobną dynastię, powróciło w tajskie ręce w 1775 r., a stulecie później tutejsze obszary uznano oficjalnie za część Syjamu. Po krótkim okresie niemal całkowitego opuszczenia (1776–91) miasto znów zaczęło się rozwijać, nabierając współczesnej formy. Dziś swym znaczeniem ustępuje jedynie tajskiej stolicy. Prócz turystyki w ramach akcji „Chiang Mai Creative City” promuje się jako centrum inwestycji i biznesu.

Warto zobaczyć

Główną zabytkową część Chiang Mai otaczają **stare mury miejskie** o niemal idealnym kształcie kwadratu – dwa boki mają długość 2 km, a pozostałe 1,8 km. Najwięcej atrakcji poza fortyfikacją znajduje się po jej wschodniej stronie. Podążając stąd w kierunku rzeki wzdłuż Th Chang Moi, natrafimy na **targowisko Warorot**, które jest sercem tutejszego niewielkiego **Chinatown**.

Świątynie starego miasta

Najważniejsza budowla sakralna w mieście to usytuowana wśród zieleni **świątynia Wat**

Phra Singh (Th Singharat; wstęp wolny), która każdego roku stanowi centrum obchodów wielu religijnych festiwali. Datowana na połowę XIV w. nie jest najstarszą świątynią w Chiang Mai, jednak jej prestiż wynika z przechowywanego tu przez wieki wizerunku Buddy podarowanego przez samego króla Sri Lanki (dzisiejsza figura nie jest niestety oryginalna). Niemal wszystkie budowle kompleksu świątynnego mają skomplikowane, często wielobarwne zdobienia; warto zwrócić szczególną uwagę na kamienne podwyższenie, na którym znajduje się niewielka biblioteka (budynek po prawej stronie od głównej hali modlitewnej).

Świątynia Wat Chedi Luang (Th Phra Pokkklao; wstęp wolny) to drugi równie istotny w Chiang Mai obiekt sakralny. Przez krótki czas przechowywano tutaj wizerunek Szmaragdowego Buddy, który jest najświętszą rzeźbą bóstwa w kraju (dziś mieści się w świątyni Wat Phra Kaew w Bangkoku). Najważniejszą budowlą kompleksu jest częściowo zrujnowana stupa, która za czasów świetności była najwyższą konstrukcją w królestwie Lanna – przekraczała 80 m. Nie wiadomo dokładnie, w jaki sposób *chedi* straciła swój wierzchołek, różne wersje zdarzeń mówią o trzęsieniu ziemi lub niecelowym działaniu króla Taksina, który przepędził z miasta Birmańczyków.

Usytuowana w północno-wschodnim narożniku starego miasta **świątynia Wat Chiang Man** (Th Ratchaphakinai; wstęp wolny) uważana jest za jego najstarszą budowlę sakralną. Datuje się ją na 1296 r., czyli czas powstania Chiang Mai. Uważa się, że początkowo zamieszkiwał tutaj sam założyciel miasta, król Mangrai. Najstarszym budynkiem kompleksu jest tzw. stupa słoni, nazywana tak ze względu na ogromne rzeźbienia tych zwierząt na jej postumencie. Skarbami są dwa wizerunki Buddy: kamienny oraz kryształowy. Ten pierwszy pochodzi z Indii lub Sri Lanki i może liczyć nawet 2500 lat.

Muzea

Centrum Sztuki i Kultury (Th Prappokkklao, za pomnikiem trzech króli; @ www.cmocity.com; ☎ wt.–nd. 8.30–17.00; wstęp 90 THB, bilet zbiorowy umożliwiający wejście do kilku muzeów 180 THB) zlokalizowane jest w części starego miasta zwanej muzealną (okolice Th Prappokkklao). Obiekt ma swoją siedzibę w zabytkowym budynku władz miejskich Chiang Mai, który jest atrakcją samą w sobie. Rozmieszczone na kilku piętrach wystawy są rozplanowane nieco chaotycznie; obejmują swym zakresem

Kup książkę

Poleć książkę

tematykę kultury północnej Tajlandii oraz jej tła historycznego.

Otwarte dopiero w 2013 r. **Centrum Historycznym** (Th Ratvithi, za budynkiem Centrum Sztuki i Kultury; 📍 www.cmocity.com; 🕒 wt.–nd. 8.30–17.00; wstęp 90 THB, bilet zbiorowy umożliwiający wejście do kilku muzeów 180 THB) przedstawia historię regionu od czasów prehistorycznych i skupia się w dużej mierze na okresie świetności królestwa Lanna. Wystawy są częściowo interaktywne. Podczas budowy muzeum odnaleziono pozostałości starożytnej świątyni, które można teraz oglądać w jego piwnicach jako jedną z wystaw.

Ostatni z trzech wartych uwagi obiektów muzealnych położonych blisko siebie to **Muzeum Folkloru Lanny** (Th Prappoklao, naprzeciwko Centrum Sztuki i Kultury; 📍 www.cmocity.com; 🕒 wt.–nd. 8.30–17.00; wstęp 90 THB, bilet zbiorowy umożliwiający wejście do kilku muzeów 180 THB), mieszczące się w dawnym budynku sądu. Zamiast typowych wystaw można tu znaleźć sporo scen rodzajowych z życia mieszkańców Lanny przedstawionych za pomocą figur woskowych ubranych w tradycyjne stroje.

Ze względu na swą formę muzeum powinno zaciekać dzieci.

Inne ciekawe miejsca

Uliczne targowiska (sobota – wzdłuż Th Wualai, niedziela – wzdłuż Th Ratchadamnoen). Głównym dniem targowym w Chiang Mai jest niedziela. To właśnie wtedy późnym popołudniem zamykana jest dla ruchu samochodowego jedna z głównych arterii starego miasta, by zrobić miejsce setkom stoisk sprzedających rękodzieło, koszulki i wiele produktów regionalnych, które świetnie nadają się jako prezenty i pamiątki. Bazar odbywający się w soboty w innym miejscu (na południe, poza murami miejskimi) jest równie interesujący, choć nieco mniejszy. Jeśli nie udało się przybyć do miasta w weekend, codzienne **nocne targowisko** działa również w godzinach wieczornych przy Th Chang Khlan (ok. 1 km od głównej wschodniej bramy murów miejskich).

📍 **Miejskie zoo oraz akwarium** (przy samym końcu biegnącej z północno-zachodniego krańca murów miejskich Th Huay Kaew; 📍 www.chiangmaizoo.peam.biz; 🕒 codz. 8.00–17.00; wstęp 150 THB) ciesz

Świątynia Wat Phra Singh

się bardzo dobrą reputacją w kraju, a wizyta tutaj jest dobrym pomysłem dla rodzin z dziećmi oraz osób, które nie planują wypatrywać azjatyckiej fauny w plenerze. Codziennie odbywają się tu ciekawe pokazy z udziałem egzotycznych zwierząt, np. karmienie emu przez tubę. W zoo podziwiać można m.in. lwy, tygrysy, niedźwiedzie, gibony, a nawet niepochodzące stąd żyrafy czy pingwiny. Tuż obok znajduje się oferująca wiele atrakcji góra Doi Suthep (zob. s. 205).

Dojazd

- **Autobus.** Głównym długodystansowym węzłem autobusowym jest **dworzec Arcade**, położony ok. 3 km na północny wschód od centrum miasta. Aby się tu dostać, najlepiej zatrzymać *songthaew* (cena ok. 50 THB) wzdłuż Th Tai Wang, która rozpoczyna się niedaleko wschodniej ściany murów miejskich. Z tutejszych dwóch terminali (numerowanych 2 i 3) autobusy odjeżdżają do wielu miejsc w Tajlandii, takich jak Chiang Rai (cena od 150 THB, czas przejazdu 3–4 godz.), Mae Sai (od 170 THB, ok. 5 godz.) na północnej granicy z Birmą, Pai (od 100 THB, 3–4 godz.), Mae Sot (od 240 THB, ok. 7 godz.) na zachodniej granicy z Birmą, Sukhothai (od 200 THB, ok. 5 godz.), Ayutthaya czy Bangkok (oba od 350 THB, 10–11 godz.). Trasa międzynarodowa wiedzie z Chiang Mai do Louangphrabang (od 1200 THB; www.ayaservice.com), jednak jest to ponad 20-godzinna podróż. Pojazd zatrzymuje się też po drodze w laotańskich Louang Namtha i Muang Xay (Udomxai). Autobusy kursujące na krótkich trasach wewnątrz prowincji Chiang Mai odjeżdżają z mniejszego **dworca Chang Phuak** (zwanego też terminalem nr 1), kilkaset metrów na północ od północnej bramy murów miejskich (Th Chang Phuak). Prócz autobusów na niedługich trasach kursują także często *songthaew*.
- **Pociąg.** Chiang Mai jest ostatnim miastem na trasie północnej linii kolejowej, pociągiem dostanie się stąd zatem jedynie na południe. Dojechać stąd można m.in. do Phitsanulok (cena od 400 THB, kuszetki w 2. klasie, czas przejazdu 7–8 godz.), Lop Buri, Ayutthayi (oba od 500 THB, 10–11 godz.) czy

samego Bangkoku (od 600 THB, ok. 12 godz.). **Dworzec kolejowy** jest zlokalizowany ok. 3 km w linii prostej od głównej wschodniej bramy murów miejskich – należy podążać wzdłuż Th Tha Phae, która za mostem zmienia się w Th Charoen Muang.

- **Samolot.** Popularny wśród turystów **Międzynarodowy Port Lotniczy Chiang Mai** (www.chiangmaiairportthai.com) mieści się bardzo blisko centrum – ok. 4 km w kierunku południowo-zachodnim. Dojazd tuk-tukiem lub *songthaew* nie powinien kosztować więcej niż 60–70 THB. Najbardziej atrakcyjne cenowo loty wewnątrz Tajlandii oferują linie Air Asia, m.in. do Krabi, Surat Thani (ceny od 60 USD) czy Bangkoku (od 40 USD), gdzie można się przesiąść na połączenia do wielu zakątków regionu. Przydatne loty międzynarodowe obejmują np. Louangphrabang (Lao Airlines; cena od 140 USD).
- **Transport miejski.** Z powodu braku autobusów miejskich jedyną formą komunikacji publicznej w Chiang Mai są tuk-tuki oraz zbiorowe taksówki *songthaew*. Część tych drugich kursuje na sztywno ustalonych trasach, zwykle jest jednak są one opisane w języku tajskim. Krótkie przejażdżki po mieście kosztują zwykle 20–30 THB, więcej w wypadku kursów na lotnisko czy dworce. Tuk-tuki są nieco droższe, gdyż zabierają mniej pasażerów. Najdroższym wyborem pozostają taksówki samochodowe, których kierowcy konsekwentnie odmawiają włączania taksometru – dystanse w mieście są na tyle krótkie, że byłoby to dla nich nieopłacalne. Wypożyczalnie rowerów (ceny od 50 THB za dzień) i skuterów (od 150 THB za dzień) są wszechobecne na terenie starego miasta.

Noclegi

- Oferta zakwaterowania w każdym przedziale cenowym jest ogromna. Większość obiektów jest dogodnie zlokalizowana wewnątrz murów starego miasta lub bezpośrednio tuż za nimi, najwięcej od strony wschodniej.
- **Baa Nam Sai Hotel**, 12 Soi 5, Th Moon Muang; +66 53 326653; www.bannamsai.blogspot.com; dwójki od 600 THB. Położony w sercu dzielnicy hotelowej starego miasta, bardzo blisko niedzielnego targowiska. Pokoje z prywatnymi łazienkami w świetnej cenie w stosunku do standardu.

Kup książkę

Poleć książkę

Lubisz podróżować samodzielnie? Chciałbyś poznać historię, kulturę i przyrodnicze atrakcje odwiedzanych krajów, regionów i miast? Seria **Bezdroża Classic** powstała z myślą o Tobie! Ten przewodnik pomoże Ci zaplanować wyjazd, stanie się Twoim wiernym towarzyszem podróży i zapewni pasjonującą lekturę także po powrocie!

W przewodniku:

- niezbędne informacje praktyczne i krajoznawcze
- szczegółowe opisy krajów, regionów, miejscowości, zabytków i obiektów przyrodniczych
- kalendarium wydarzeń kulturalnych
- liczne ciekawostki

56 map i planów

129 ramek z ciekawostkami

6 tras zwiedzania regionu

zobacz koniecznie

niezbędnik turysty

przejrzysty układ

mapy
z oznaczeniem
atrakcji

polonika

Nr katalogowy: 25075

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900

0 601 339900

• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-0068-2

9 788328 300682 >

Cena 79,00 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>